

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XXII. De pœnis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

cio Ecclesiastico, iuxta cap. 1, Ext. eod. can. 4, & cap. 8, rix. qu. 4, Adde, & usurarios manifestos, nec ad communionem altaris, nec Ecclesiasticam sepulturam, nec ad oblationes admitti, cap. 3, Ext. eod. & ne quidem ad testamenti factionem, priusquam usuras restituant, vel de iis restituendis idoneè caveant, iuxta formam cap. 2, eod. in 6.

§. 5. Pœna eorum, qui admittunt usurarios.

Sed & eos, qui usurarios manifestos in ditione suas admittunt, vel ipsis ædes locant, certæ pœnæ constitutæ sunt à Gregorio X, in generali Concilio Lugdunensi: quemadmodum & in Potestates, Capitaneos, Rectores, Consules, Judices, Consiliarios, aliosque Officiales communitatum, qui de de usuris solvendis, vel non resti-

tuendis statuta condunt, dicant, vel scribunt, vel secundum ea pronuntiant, à Clemente V, in Concilio Viennensi. Vti latius est in eorum constitutionibus, quarum illa Gregorii extat in c. De usur. in 6, Clementis verè in c. 1, eod. in Clement.

Notatio in Tit. 21.

a Ex quo liquet quod præter sortem, id est, summam principalem accipitur, propter damnum emergens aui lucrum cessans, non esse usuram, ed quòd non tamquam factus pecunia sed tamquam interesse, & sic ex alia causa petatur vel solvatur. De quo Covarr. Var. resol. lib. 3, cap. 4, Toletus de Sacerdot. instruct. lib. 5, cap. 3, 2, & 33, & Navar. in Manuali cap. 17, nu. 211, cum seqq.

DE POENIS.

TITULUS XXII.

§. 1. Pœna delictorum quare inventa.

Pœnæ ideo à jure inventæ sunt, ut earum saltem metu homines in officio contineantur, Resque publica pacata & salva persistat, l. Si operis 14, C, De pœnis, l. Licentio 9, §, quod licitè D, De publican l. Ita vulneratus 52, circa fin. D, Ad L, Aquil. cap. VI fama 35, Ext. De sent. excommun.

§. 2. Quædam pœna certa sunt, quædam arbitraria.

Harum quædam à jure delinquentes certæ statutæ sunt, uti videre est in superiorib. tit. ubi de delictis differimus, quædam arbitrio judicis relinquuntur, ut in iis delictis, in quibus nulla certa pœna in delinquentem à jure constituta est, cap. 14, in fine De offic. & pot. iud. deleg. c. fin. Ext. De transact. p. 1, §, expilatores D, De effraCTORIB. l. Hodie 11, D, De iocnis l. Radius 4, D, De incendio ruina, l. fin. D, De niur.

§. 3. Pœna certa quandoque augetur, vel minuitur.

Et licet iudex à præscripta in jure pœna discedere non debeat, per text. in l. 1, §, 1, D, Ad S, C, Turpil in c. 1, c. 5, Ext. De constitut. c. 1, Ext. De sent. & re iud. si tamen causa subsit, permissum est illi, pœnam vel augere, vel diminuere, vel etiam prorsus remittere, l. 3, & l. 4, C, ex quib. caus. infam. rog. l. Quid ergo 13, §, pœna gravior D, De his qui not.

inf. l. Non omnis 5, D, De re mil. l. Divus 14, D, Ad L, Corn. de falsis, l. Hodie 13, D, De pœnis, & c. fin. Ext. De transact. l. Divus 14, D, De off. præsid. & l. Infans 12, D, Ad L, Corn. de sicar. in p. c. t. circumstantiis causæ, personæ, loci, temporis, quantitatis, qualitatis, eventus, de quibus in l. Aus facta 16, & in l. Respicendum 11, D, De pœnis.

§. 4. Ecclesiasticus iudex à pœna & iudicio sanguinis abstinere debet.

Eo tamen observato in iudice Ecclesiastico, ut is numquam sanguinis pœnam inferat, c. Clerici & c. penult. Ext. Ne Clerici vel monachi; sed si qua sibi ex delegatione Principis, vel alio jure cognitio criminum competit, eam, si sanguinis pœnam irroget, vel ad ipsum Principem remittat, ut in c. 1, Ext. De raptorib. vel alicui laico demandet, c. fin. Ne Clerici vel monachi in 6, b

§. 5. De delicto sapius repetito, & de pluribus delictis ex eodem facto emergentibus.

Delictum quoties repetitum est, toties ejus nomine condemnatio fit, c. 1, Ext. De pœnis; & si ex eodem facto plures delicti species oriuntur, totidem pœnæ infliguntur, l. 2, D, De priv. delict. adde ibid. Bart. aut saltem altera imponenda augetur, per l. unic. §, 1, vers. que multo magis C, De raptu virg. l. Si adulterium 38, D, Ad L, Iul. de adult.

§. 6. Ext.

§. 6, Ex quolibet delicto duplex iudicium nasci.

Cæterum ex omni delicto duplex iudicium nascitur; unum civile, alterum criminale. Civile, veluti si de possessione mea dejectus, experiar interdito. Vnde vi. Criminale, si ejusdem nomine instituat accusationem ex lege Julia de vi, text in l. unica C. Quando civilis actio crim. præjud. Vel, si re mihi furto subtractâ, agam ad pœnam furti dupli vel quadrupli; quod & civile iudicium est: aut si ad extraordinariam pœnam furi per iudicem imponendam; quod criminale est, l. fin. D. de privator delict. Et utrobique Bart. Quippe ex delicto tam publico quàm privato duplex offensio nascitur; una parti læsæ, altera Reipublicæ, l. Licetatio 9, §. quod illicitè D. De publican. ut tamen utrumque iudicium non simul intenteur, sed alterum post alterum, d. l. unie. & si utrumque ad vindictam tendat, uno intentato, alterum profus quieteat, l. Quod S. C. 6, D. De injur. ne unius delicti nomine plures pœnæ infligantur, c. 4, §. fin. Ext. De iudic. Et ubi Glof. 2. Sanctio 41, in fine D. De poenis

§. 7, De duplici depositione Clericorum.

Porrò depositio Clerici, cuius sæpè mentio facta est supra, duplici modo infertur; vel actualiter, vel verbaliter: Hinc depositio actualis & verbalis. Illa solemnè degradatione fit, instar exautorationis militaris; cum scilicet Clerico ob delictum vestes & insignia Ordinis sui detrahuntur per Episcopum retrogrado ordine. Verbalis verò fit per solam sententiam Episcopi, assistente certo numero Episcoporum, si Clericus, qui deponitur, in sacris constitutus sit. In minoribus etenim nullâ aliorum Episcoporum præsentia opus est, sed sufficit sententia Episcopi, c. 2, Et ubi latius vide, De poenis lib. 6, in fine can. 5, cum seqq. v. q. 7. Cæterum hodie ex præscripto Concilii Tridentini, licet Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem, contra Clericum in sacris, etiam Presbyteratus, Ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem; nec non verbalem depositionem, & per se ipsum etiam ad actualem atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus & gradibus Ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia, in numero à Canonibus definito, requiritur, can. 1, c. 1, §. xv, q. 7, etiam absque illis procedere: adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidè Abbatibus usum mitræ & baculi

ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate aut diocesi reperiri & commodè interesse possint; alioquin aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves ac juris scientiâ commendabiles existant, text. est in cap. 4, de reformat. sess. 13, Eadem forè depositionis forma olim singulari iure constituta erat in Clericum propter hæresin, sicut videre est in c. 1, De hæres. lib. 6.

§. 8, Depositio actualis quibus casibus locum habeat.

Actualis autem sive solemnè illa degradatio, ex tribus tantum causis infertur: videlicet, propter hæresin, c. Ad abolendam 9, Et c. excommunicamus 15, Ext. De hæres. propter crimen falsi litterarum Apostolicarum, c. Ad falsariorum Ext. De crim. falsi vide latius supra de crim. falsi §. addo, & propter delictum in Episcopum admissum. De duobus illis supra retulimus, ut De hæreticis §. in hæreticos. Et ut. De crim. falsi d. §. addo; de tertio ita Canon loquitur: Si quis Sacerdotum vel reliquorum Clericorum, suo Episcopo inobediens fuerit, aut insidias ei paraverit, aut contumeliam, aut convicia intulerit, & convinci potuerit: mox depositus curiæ tradatur, & recipiat quod iniquè gessit, text. est in can. Si quis Sacerdotum XI, quest. 1, §.

§. 9, Degradatio actualis præsentè magistratu civili fit.

Ex his igitur causis Clericus degradatur actualiter, præsentè tamen magistratu civili, cui post degradationem coercendus relinquitur. Pro quo tamen ex rescripto Innocentii III, debet Ecclesia efficaciter intercedere, ut, circa mortis periculum, circa eum sententiam moderetur, cap. Novimus 27, Ext. De verb. sig. junge Et c. 2, De poenis in 6.

§. 10, Verbalis depositio quibus casibus locum habeat.

Verbalis depositio sive degradatio locum habet in cæteris criminibus, veluti furto, homicidio, perjurio, & similibus, d. c. Cum non ab homine 10, Ext. de iudic. in quibus tamen si quid atrocius admissum fuerit à Clerico, post depositionem etiam in arctum monasterium pœnitentiæ causâ includitur, iuxta cap. Tue 6, Ext. De poenis.

§. 11, De Episcoporum depositione.

Singulare est in Episcopis, ut causæ criminales contra eos, qui depositione aut privatione digni sunt, ab ipso tantum summo Romano Pontifice

trunc cognosci & terminari debeant, nisi necessarii extra Rom. curiam committenda essent; quo casu solis Metropolitanis vel Episcopis committuntur; ita tamen, ut hi non nisi facti instructionem sumant, processumque conficiant, reservata eidem Sanctissimo sententiâ definitivâ, Conc. Trid. sess. 24, c. 5 de reform. ubi & latius quid olim vide can. 3, cum seq. xv. q. 7.

§. 12, De crimine assassinii.

Sanè & in crimine assassinii illud peculiare est, quod Prælati, alique Clerici ob hoc scelus ipso facto, absque alia sententiâ, ordine & beneficio suo exuuntur, c. 1, De homic. lib. 6, ubi latius: quemadmodum & ob artem jocularioriam, si per annum eam exercuerint, juxta text. in cap. 1, De vita & honest. cler. in 6, a

Notatio in Tit. 22.

a Vide Andr. Tirac. in tract. de pœnis, lul. Clar. in pract. crim. q. 60, ibid. Batar. & Ant. Gomez. Var. resol. tomo 3, c. 1, ubi latè de his circumstantiis. Adde & de iure Canonico crimen per inquisitionem probatum, non coerceri ordinariâ pœnâ, sed mitiori, c. Inquisitionis 21, circ. ptinc. Ext. De accus. Quod & comprobant Clar. d. q. 60, n. 33, & Gomez. d. c. 1, n. 51, quos latius vide, & Covarr. lib. 2, var. resol. c. 10, o. 5, De iure verò Civili nulla distinctio est, utrum per viam inquisitionis, aut accusationis processum sit. Nam utroque pœna ordinaria locus est, ut ex omnium confessione tradit lul. Clar. d. loco.

b Vi hinc notandum sit, merum imperium delegari per Clericos iurisdictionem temporalem habentes, uti sunt Episcopi Germaniæ nostræ, qui & jura Principum secularium habent, haud dubiè ex concessione Imperatoris, cujus quoad temporalia vassalli sunt. Cum autem ea, qua meri sunt imperii (utpote cognoscere & coercere publica crimina, l. 1, De offic. ejus, l. 1, Solet 6, D, De offic. Proconsul. & l. 1, D, De iurisd. omni jud. jcut & sup. annot. tit. 18,) per se exercere non possint, propter metum irregularitatis, videtur tacitè, si non expressè Imperator eis indulisse, ut per laicos, tamquam delegatos suos, merum imperium exercere possint, ne frustra penes eos sit hoc imperium.

g Hic tertius casus desumptus ex can. Si quis Sacerdotum x1, q. 1, si nudè inspicatur, videtur continere magnam iniquitatem, ut scilicet Clericus propter simpli-

tem injuriam illatam Episcopo actualiter degradetur, & curia seculari relinquatur, cum tamen propter homicidium, aut larocinium nulla actualis degradatio fiat, sed depositio verbalis, c. Cum non ab homine Ext. De jud. & c. Tuæ 6, Ext. De pœnis. Ideoque exaudiri debet de eo Clerico, qui se corrigi non patitur, secundum Gl. ad d. c. Cum non ab homine, & communem opinionem, teste Panorm. ad c. At si clericus Ext. d. tit. De jud. n. 37, adde & text. in can. Clericus 111, q. 4.

d Assassini sunt infideles, certum hominum genus, qui in perniciem aliorum Christianorum à Clericis vel laicis conducuntur. De quibus Did. Covarr. lib. 2, Var. resol. cap. 20, n. 10, & Mart. Navar. in Manuali c. 17, n. 136, vulgè aliter accipiuntur, ut videre est apud lul. Clar. in §, Assassinium; sed malè, ut est apud eundem Covarr. d. loco.

e Vide §, præterquam inf. De iudiciis, & que ibi notavimus. Sunt qui alium casum his atqueunt ex Extr. Leonis X, qua extat apud Chassan. in Consuet. Burgund. tit. de inst. §, n. 51, & Boer. decif. 69, in fine, quæ Clericos, deserto habitu & tonsurâ Clericali, delinquentes per iudicem secularem capi ac puniri posse existimant. Sed præterquam quòd ea Extravagans generalis non sit, sed localis pro regno Francia, concernit tantùm Clericos in minoribus ordinibus constitutos, saltem quoad punitionem eorum attinet. His enim verbis est apud Chassan. Si tempore perpetrati eorum delicti & per quatuor menses antè in habitu & tonsura clericali non inceserint, & c, per iudicem secularem liberè & licitè capi, inquiri, distringi, & si in sacris non fuerint, etiam puniri possint. Quæ posteriora verba, Et si in sacris, & c, detracta sunt apud Boer. ubi & tempus editionis adscribitur, Anno 1506, cum tamen constet Leonem X, primum Anno 1513, renuntiatum fuisse summum Pontificem. Quod hinc adicere placuit, ad convellendum eorum errorem, qui generaliter ad omnes Clericos hanc Extrav. pertinere existimant. Ceterùm videatur Conc. Trid. sess. 2, c. 6, de reform. ubi decernitur, quando Clericus prima tonsurâ aut in minoribus Ordinibus constitutus gaudeat privilegio fori.

✽